

LA TIA MARGARITA

1r premi de Narrativa Local en valencià

I Premi Literari d'Alboraia-2021

A pesar de tindre una memòria que és una calamitat, guarde molts records de la tia Margarita i, entre tots ells, n'hi ha un que torne a reviure sovint cada vegada que algú se sorprén al veure'm fer una estora de llana nugada. N'he fet moltes en aquesta vida i encara recorde com m'hi vaig aficionar. Tot va començar a l'estiu de l'any 1928. Una vesprada, jo estava distreta mirant com els puntets blancs de pols que suraven en l'aire apareixien i desapareixien de la cortina que formaven els rajos de sol al creuar de gaidó el menjador. Fàcilment parava atenció a qualsevol cosa que no fora el paper i la llapissera que tenia a la mà. No em vaig adonar que la mare s'apropava i, per darrere de mi, llegia allò que havia escrit.

- Marieta, t'has tornat a enganyar!
- No. Ho he fet bé.
- Llig la primera línia.
- “Margarita, está linda la mar, y el viento...”
- És que no ho veus? Has posat “*vineto*” en lloc de “*viento*”.
- Ai, sí...

Quedava poc per a l'aniversari de la tia Margarita i jo volia regalar-li uns versets. Els copiava d'un llibre de Rubén Darío que m'havia deixat el pare. En tenia molts, de llibres, i gaudia molt llegint, no com jo. Bé, vos deia que estava copiant uns versos i, com sempre, m'havia equivocat. Canviava l'ordre de les lletres sense adonar-me'n. Feia temps que detestava anar a l'escola. Ja havia

aprés a llegir i a escriure i també a traure comptes. Ja em sabia la doctrina i la costura se'm donava molt bé. Per a què en volia més? La mare estava molt preocupada i li ho va dir a la tia Margarita.

– No hi ha manera! Per molt que la corregisca, segueix escrivint malament.

– Deixa a la xiqueta tranquil·la, que escriu millor que tu i que jo –li deia la tia.

– Vaig parlar amb la mestra fa mesos i em va dir que era qüestió de temps, però passen els dies i segueix igual.

– Si només té huit anys!

– Alguna cosa haurem de fer perquè deixi d'escriure així, no?

– La mestra no et va donar cap remei?

– Em va dir que la faça escriure molt i que la castigue quan s'enganye.

– Ni se t'ocórrega castigar a la xiqueta! –va advertir-li la tia–. Jo li regalaré una llibreta i que escriga tots els dies una plana. Amb tants llibres que té el teu home, de segur que n'hi ha algun que li agrada.

– Marieta! –va cridar-me la mare, que sabia de sobra que jo estava darrere de la porta escoltant la conversa.

– Què mana, mare?

– Has sentit a la tia, no? Quan vinga el pare li demanes un llibre, i que t'esmole la llapissera, que aquest estiu has de gastar-ne més de mitja.

Més de mitja llapissera! Quina barbaritat, vaig pensar, si a penes s'havia acurtat en tot un any! La tia Margarita, en veure la cara que se'm va quedar, em volgué animar.

– Saps què farem? Comprarem dos llibretes, així, quan tu et poses a copiar, jo em posaré al teu costat i escriuré el mateix que tu.

Una setmana més tard vam anar-nos-en al secà dels iaïos. No era el primer estiu que la tia Margarita ens acompanyava a passar allí els mesos de més calor. Solíem anar les meues cosines, el meu germà xicotet i jo. De majors, hi venien la tia i els iaïos. El dia en què movíem, jo em vaig posar molt contenta, i també molt nerviosa. Quan apareixia el carro pel cantó, la mare havia de subjectar-me fort perquè deia que em posaria davall de les potes del rossí, de tanta pressa que tenia en pujar-hi. Anàvem asseguts en basquets de fusta, però la tia es duia un coixí ben gros, perquè estava prima i deia que el cul se li quedava baldat, de tant de bot que pegava el carro quan les rodes passaven per un clot o se n'eixien dels solcs oberts pel pas continu de carruatges.

Vam eixir del poble pel camí de les Vinyes. En creuar el Carraixet començava de veres l'aventura, perquè fins al barranc anàvem sovint a passejar, però més enllà tot era novetat. M'agradava molt seguir el camí entre els camps i no volia perdre'm cap detall. Si veia alguna sèquia plena, se me n'anaven els ulls darrere del toll d'aigua, tant fresca i neta. A cada alqueria que passàvem, no parava de preguntar de qui era, perquè el iaïo es coneixia l'horta de pam a pam, fins i tot la de Meliana, pas obligat per arribar al nostre destí, vora uns tarongerars, ja al terme de Foios.

La caseta del secà era xicoteta, però ens apanyàvem bé. Els iaïos tenien la seua habitació, i en l'altra dormíem la resta: la tia Margarita, en un llit, i la xicalla, en terra, damunt de dos màrfegues plenes de palla i pellerfes. Completava la vivenda una cuina prou gran, amb una taula al mig, encara que dinàvem i sopàvem fora, sota l'emparrat. Allí era on la tia em feia seure per a copiar el llibre. La primera setmana no vaig omplir sis pàgines sinó

tres. Estar allí amb el paper davant mentre el germà i les cosines jugaven pels bancals de tarongers, era un martiri. Jo parava atenció a tot menys al que havia d'escriure. No era estrany que seguira canviant l'orde de les lletres. Hi havia dies en què no feia res. Qualsevol excusa era bona.

– Iaia, iaia! –cridaven les cosines i mon germà, que venien corrent pel camí–. Un parotet, iaia! Hem caçat un parotet!

– Quina preciositat! Margarita, has vist quin color carabassa més fort i lluent que té?

– N'hi ha un que és blau i molt gran.

– On estan? –vaig preguntar.

– A la basseteta que hi ha vora l'aljub.

En eixe moment, una de les cosines que havia entrat a la caseta va eixir amb un got, per posar-lo boca avall amb el parot dins.

– Xica, com trenqueu el got vos apanyaré jo a vosaltres! –va advertir la iaia–. No serà millor que l'amolleu, pobre animalet?

– No, el guardem fins que vinguen els pares.

– Anem a caçar-ne més –va proposar mon germà.

– Tia, deixa'm anar, per favor –comencí a pregar-li–. Jo també vull agarrar parotets!

– Quant de tros has escrit?

– Mira, quasi mitja plana.

– Va, ves!

La tia s'ablania fàcilment. S'havia compromés a fer-me escriure tots els dies, però tenia clar que jo era una xiqueta que necessitava jugar i no tenia cor per a impedir-m'ho.

Les meues cosines agarraren prompte el costum d'interrompre els meus deures amb qualsevol excusa per tal de lliurar-me del

suplici. I la tia acabava per deixar-me anar i ajornar l'obligació per a l'endemà.

– Iaia, iaia, estan regant els camps del senyor Nofre!

El fet que la sèquia de reg duguera aigua suposava la possibilitat de llavar roba còmodament, sobre tot els llençols, ja que podien rentar-se fàcilment en el toll. La tia i la iaia eixien ràpidament per fer la bugada i no calia que demanara permís per a deixar la meua faena.

– Marieta, va, guarda la llibreta, que ja seguiràs demà.

Per a nosaltres eren els dies més divertits de l'estiu, perquè aprofitàvem per a refrescar-nos. Com que les sequioletes només duïen un pam d'aigua, ens gitàvem dins, un a continuació de l'altre, fins que venia el senyor Nofre a escamar-nos, perquè féiem parada i l'aigua vessava.

Les meues cosines seguien trobant qualsevol motiu per a lliurar-me d'escriure: que si hi havia una gata amb els seus gatets vora al marge, que si volien caçar sargantanes, o grills, o xitxarres... Tanmateix, quan més a prop estava el diumenge, més difícil era que la tia em deixava alçar-me de la cadira, ja que volia que la llibreta es vera més plena quan vingueren els pares. Aleshores jo li reprotxava que no s'asseia a escriure amb mi, com havia dit i ella sempre es justificava en la faena que tenia. Prompte va delegar en les meues cosines l'obligació d'acompanyar-me i corregir-me. I ho feien tan bé que em rectificaven fins i tot, abans que jo m'equivocara, així que, quan venien els pares, jo els ensenyava la llibreta amb planes senceres sense cap errada. Davant la milloria fictícia, la tia Margarita sermonejava a ma mare per tal que em lliurara d'un treball que ja semblava innecessari. No ho va fer, per tant, haguí de

seguir amb el turment, però conforme passava l'estiu treballava menys dies i acabava més prompte.

Quan tornàrem a Alboraia i la mare em va posar a escriure, va comprovar horroritzada que m'equivocava tant com abans de l'estiu. La tia Margarita hagué de sentir-se les protestes de la mare.

– Mira que em recelava que, en no estar jo, poc avançaríem. Ara va a mamprendre el curs i la xiqueta segueix igual o pitjor

– No et sufoques, neboda –la tranquil·litzava la tia–. Ja sé el que farem. Com que demà vaig a visitar la senyoreta *Libertad*, m'enduc la xiqueta i que veja com escriu. De segur que ens aconsella d'allò més bé.

En sentir la conversa, comencí a preocupar-me de veritat. M'anaven a dur a casa de la senyoreta *Libertad*, eixa dona tan important i tan sabuda a qui la tia volia ensenyar-li les meues errades a l'hora d'escriure. Quina vergonya passaria!

L'endemà em vaig despertar en sentir el lleu soroll de la porta del carrer. La mare tornava de ca la iaia, a qui anava a veure tots els matins. Vaig botar del llit i vaig eixir al menjador per mirar l'hora al rellotge que hi havia a l'aparador.

– Bon dia, mare –vaig cridar–. Ja ha vingut la tia Margarita?

– Bon dia, filla –digué mentre s'apropava i em donava dos besos–. La tia no vindrà fins les deu i mitja. No sigues impacient i ves a rentar-te mentre jo et prepare la llet. Ja et vestiràs després, que encara no t'he de planxar el vestit.

– El nou?

– Clar. Ja vaig dir-te anit que vas a una casa molt distingida. Has d'anar ben mudada, no feta una pollosa.

Vaig eixir de l'habitació i, passant de llarg la cambra de bany, vaig aguar per la porta de la galeria. El cel estava ras i blau, un poc emblanquinat per la calor del final de l'estiu. La bateta nova que la mare havia estés per tal que es ventilara i se li n'anara l'olor de les pastilles per a les arnes, onejava a l'aire. Només me l'havia posat dos vegades: el dia de la primera comunió, per a canviar-me després de la cerimònia, i quan va combregar la meua cosina Fina. Vaig eixir i em quedí mirant cap a la mar que es veia més enllà dels camps. L'horta semblava un tapís a quadres ribetejat per la franja de la Mediterrània. I en algun punt d'eixa beta blava estava la platja de la Malva-rosa, on no havia anat mai.

La tia Margarita va arribar ben arreglada, amb la roba dels diumenges i unes polques que li havia regalat el seu difunt marit i que se les posava només en ocasions especials. Penjant del braç duia una cistella plena de rosquetes d'anís i de coques escudellades que havia dut a coure al forn en fer-se de dia. Abans de moure, la mare em feu un munt d'advertiments sobre com havia de comportar-me: que saludara, que parlara clar i sense vergonya, que no demanara res... Com que anàvem tan mudades, no volgué que baixàrem per l'escala del corral, sinó per la de davant que donava directament al carrer del Cabanyal.

Ens vam dirigir cap avall, i en arribar a calcs Vilar, tombàrem a la dreta pel carrer de les Fonts. Allí ens va parar una veïna i ens va preguntar on anàvem tan polides.

– Anem a visitar la senyoreta *Libertad*, que des que va faltar son pare no he anat a veure-la –explicava la tia Margarita–, i com que ara en estiu està a la Malva-rosa...

– Xica, encara recorde jo quan *Don Vicente* va vindre al poble a fer un míting.

– D'allò deu fer vint o trenta anys! –va exclamar la tia.

– I tant, si jo era una xiqueta!

La dona li va contar que son pare era republicà, i va anar amb ell a la plaça, on *Don Vicente* parlava des de dalt d'un carro. I sense parar de riure's ens digué que el rector se'n pujà a la figuereta de veure a un roig a la porta de l'església. Amb tant de crit, acabà per omplir-se la plaça, del rebombori que es va armar. La tia li va dir que a *Don Vicente* no li calien rectors per a omplir salons i places, i que una vegada ella va acompanyar la seua senyora, *Doña Maria*, al teatre Pizarro i hauria d'haver vist quanta gent hi havia i com s'emocionaven en sentir-lo parlar.

Després d'acomiar-se de la veïna, eixírem al camí Fondo, que baixava cap a la mar. La sèquia anava de gom a gom, i jo vaig voler arrancar una canya per a mesurar el toll d'aigua, però la tia em va advertir que si em tacava la bata nova, em tornava a casa a carxots. Em prengué del braç i em va dur a l'altra vora, ja que pel mig del camí hi havia molta pols perquè les rodes dels carros desfeien la terra resseca.

Quan estàvem a l'altura de l'alqueria del Rectorat, ens va avançar un llaurador, qui va convidar-nos a pujar al carro, assegurant-nos que la seua haca tiraria amb més força si duia una xiqueta tan *guapa*. La tia va dir que no amablement.

– Podríem haver pujat –li vaig dir, en allunyar-se el carro.

– No, perquè hauríem de seure en els basquets, i de segur que ens tacàvem la roba.

– I a casa de la senyoreta *Libertad* hem d'anar en punt d'onze, no?

– Sí.

Vaig preguntar a la tia per què eixa dona era tan important, que ens havíem hagut de mudar tant per anar a visitar-la i ella em va dir que, realment, l'important era son pare, *Don Vicente*.

– Per què?

– Perquè fou un polític molt bo i escrivia unes novel·les molt boniques. Es va fer molt famós, fins i tot a l'estranger. A mi, em va regalar un llibre que conta una història que ocorregué ací, a l'horta d'Alboraia, però no el vaig llegir perquè em costa entendre eixos llibres tan llargs.

– I per què li va regalar un llibre?

– Perquè coneixia al meu marit, que en glòria estiga, ja que tenia el taller al mateix carrer on estava l'editorial de *Don Vicente*.

– Què és una editorial, tia?

– És un lloc on fan llibres i diaris.

– I el seu marit també feia llibres?

– El meu marit? Què va, xiqueta! El meu Cento era ebenista, però com que treballava al costat, prenia cafè amb ell i feren amistat. En enviudar, em vaig quedar sola, ja saps que no havíem tingut fills, i *Don Vicente* em va oferir que anara a sa casa com a dona de companyia de sa muller.

– ¿Què fa una dona de companyia?

– Companyia! Què, si no? A casa fèiem labors juntes, i així tenia amb qui parlar. També m'ocupava de qualsevol cosa que necessitaren els fills, sobretot el senyoret *Sigfrido*, que era el xicotet. Moltes vesprades la senyora eixia als bous o al teatre, i jo l'acompanyava sempre, on fora.

– Per què no anava amb el seu marit?

– Ai, filla! Perquè no parava mai en casa. *Don Vicente* era un home molt ocupat i sempre estava corrent el món. Sovint viatjava a París. Venia poc, i quan se n'anava em deia “Margarita, cuide molt de la senyora”.

Vam continuar xerrant durant tot el trajecte i vam passar prop d'una església xicoteta. La tia em va dir que era l'ermita de Vera, i em va avisar que, entre els canyars, ja es podria veure la casa de la senyoreta *Libertad*. Creuàrem la sèquia pel pont del Moro i en seguida vam arribar. Passàrem de llarg l'entrada principal, isquérem a la platja i vam caminar per l'arena fins arribar a la porta de darrere. Ens va obrir una xica que duia un davantal blanc i va dir-nos que l'ama no estava en casa, però la tia no feia més que insistir i demanar-li que avisara que allí estava Margarita. Al remat, la criada va accedir i, al moment, la senyoreta *Libertad* isqué a rebre'ns amb molta alegria. Després de les abraçades i les salutacions, passàrem i vam pujar al primer pis, on hi havia un mirador que s'abocava a la platja, amb unes columnes que semblaven estàtues. Era una casa molt bonica.

La senyoreta tenia dos fills, *Mario* i *Gloria*. Els va cridar, me'ls va presentar i ens envià als tres a jugar als jardins que hi havia a la part davantera de la casa, d'espatles a la mar. S'ho vam passar d'allò més bé. Entre uns arbres, hi havia un tros de canonada enorme, tan gran que podíem travessar-la a gates, fins i tot el fill, que estava bastant gros. Pujàrem, botàrem, correguérem, ens amagàrem...

Quan estàvem més entretinguts, sentírem l'esclafit d'un tro. Sense adonar-nos, el cel s'havia posat molt fosc, i començà a descarregar un intens ruixat. Semblava divertit, però no tardàrem a

entrar corrent dins de la casa, on dues criades ens van oferir unes tovalles blanques i toves perquè ens eixugàrem. Després, *Gloria*, la filla, va proposar que pujàrem a una habitació que tenia un llit sense matalaf. *Mario* començà a pegar bots sobre el somier, i de seguida va reptar-me a botar més alt que ell. Ens vam riure de valent amb les cabrioles i volantins que férem. Fou una estona molt divertida, fins que una criada vingué a avisar-me que la tia em cridava, que ja era hora d'anar-nos-en.

Se'm va caure el món damunt. De sobte vaig recordar el motiu pel qual havia anat a casa de la senyoreta *Libertad*. De segur que ja s'hauria assabentat que jo no escrivia bé. Vaig començar a tremolar. Per sort, els xiquets no em seguiren. Vaig aguitar al mirador on la tia i la senyoreta continuaven l'animada conversa, recordant temps passats.

– Ai! Com t'has posat el vestit! Quan et veja ta mare, et mata.

– No la ringa, Margarita. Què vol? Si els ha agarrat la pluja quan jugaven al jardí! –va dir la senyoreta–. Acosta't, Marieta.

Vaig apropar-me morta de vergonya, esperant espantada que m'oferira una llapissera i un paper i em fera escriure.

– M'ha dit ta tia que estàs aprenent a cosir, i que t'agrada molt.

– Sí –contestí tímidament.

– Com es diu? –m'amonestà la tia.

– Sí, senyora –vaig corregir, apurada.

– ¿Saps què estic fent?

– No, senyora.

– He començat una estora. Acosta't més –em va dir.

Vaig mirar com la senyoreta *Libertad*, amb un estrany atifell amb punta de ganxo, nugava tiretes de llana a una xarpellera. Nerviosa, vaig esforçar-me a atendre les explicacions, i em vaig sorprendre

quan la senyoreta, en lloc de donar-me una llapissera, va deixar-me l'atifell perquè jo nugara uns feixos. Vaig intentar-ho i m'eixia bastant bé, però en passar una curta estona, i quan més entretinguda estava, la tia Margarita va dir que havíem d'anar-nos-en ja, que semblava que tornaria a ploure. Just en eixe moment va sonar un fort tro.

– No pensarà anar-se'n ara, amb aquest oratge? –preguntà la senyoreta.

– Sí, que ja és tard, i d'ací a Alboraià hi ha una estona.

– Ni pensar-ho, que va a tornar a ploure. Dinen ací. Ara dic que avisen la cuinera.

La tia insistia en anar-se'n, però de nou el cel començà a buidar-se amb ganes, com ho sol fer en apropar-se la tardor. Resignada em va mirar i em deixà tornar amb els xiquets fins que ens cridaren per a dinar. A la tia i a mi ens van parar una tauleta a l'amplicorredor que creuava la casa, a la porta de la cuina. No anaven a seure'ns amb els senyorets, naturalment, però tampoc ens posaren amb les criades. Van traure'ns olleta, amb moltes verdures i carn. Quan acabàrem, com que ja havia passat la tronada, la tia va demanar que avisaren la senyoreta *Libertad* que se n'anàvem. Em va tornar la por, però la senyoreta va aparéixer amb unes madeixes de llana per a mi, i demanà a la tia que em comprara un tros d'arpillera, els palets i l'agulla perquè em fera jo mateixa una estora. Ens vam acomiadar sense fer esment del meu problema.

Quan tornàvem cap a casa, pel mateix camí per on havíem vingut, vaig gosar preguntar-li a la tia.

– Per què no li hem contat a la senyoreta això de les errades que faig quan escric?

- Li ho he comentat jo.
- I què li ha dit?
- El que ella mateixa t’ha recomanat: has d’aprendre a fer estores de nuc, que t’anirà molt bé –va contestar-me.
- Fent estoretetes de llana deixaré d’escriure malament? –vaig preguntar incrèdula.
- Tu et creus que la senyoreta *Libertad*, tan sabuda i bona com és, ens enganyaria?

L’astúcia de la tia i la meua ingenuïtat feren que totes les pors que sentia des del dia anterior desaparegueren de sobte. Sense passar la vergonya d’haver d’escriure davant de la senyoreta i sense que s’assabentaren els seus fills, tenia la solució en les meues mans. Una solució amb la qual no calia llapis ni paper.

Vam travessar l’horta olorant el perfum a terra mullada que semblava eixamplar-te el nas perquè entrara més aire. El sol feia ullades entre els núvols i les gotes d’aigua que encara s’escorrien per les fulles de les plantes pareixien trossets de cristall. I jo, agafada del braç de la tia, tornava a ser una xiqueta feliç.

Encara que anava a disgust, mai he agraït prou a ma mare que m’obligara a anar a l’escola un parell d’anys més, just el temps que vaig tardar en deixar de canviar les lletres, i això que vaig fer estores per a tota la família, i n’he seguit fent fins ara, que quasi no m’hi veig. A pesar del temps passat, no he oblidat mai aquell dia en què la tia Margarita em va dur de visita a la casa de la Malva-rosa. Allí em va ensenyar a fer catifes de llana nugada la senyoreta *Libertad*, la filla d’un escriptor famós al que tots cridaven *Don Vicente*. Anys després, la tia em va donar el llibre que ell li havia regalat. Era “La barraca”, de *Don Vicente* Blasco Ibáñez.